

Модуль 3
Тема 1

**СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ДОКТРИНИ
АГРАРНОГО ПРАВА УКРАЇНИ В ХХ-ХХІ СТ.
ЗЕМЕЛЬНО-ПРАВОВА НАУКА: МЕТОДОЛОГІЯ,
ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

© Олександр Бондар, 2021

Передумови формування аграрного права як галузі права

1. **специфіка виробничої діяльності в сільському господарстві**, яка визначається як соціально-економічними, так і природно-кліматичними умовами, і полягає в наступному:
 - сільське господарство безпосередньо пов'язане з використанням землі як специфічного засобу виробництва;
 - в аграрному секторі процес виробництва пов'язаний з використанням біологічних факторів;
 - ритм сільськогосподарського виробництва регулюється природно-біологічними факторами, в зв'язку з чим величезне значення має фактор часу;
 - нерегулярний вихід продукції через сезонний характер виробництва;
 - підвищений нормальний виробничий ризик.
2. **багатоманітність та рівноправність форм власності** на землю та інші засоби виробництва в сільському господарстві;
3. **багатоманітність та рівноправність організаційно-правових форм господарювання** в аграрному секторі;

Передумови формування аграрного права як галузі права

4. **якісне вдосконалення та ускладнення праці** в аграрному секторі економіки;
5. **розвиток агропромислової кооперації** (аграрним правом повинні охоплюватися відносини, що виникають не лише безпосередньо в сфері с/г виробництва, а в сфері сільськогосподарської інфраструктури);
6. **політична зацікавленість Української держави** у вдосконаленні правового регулювання відносин в аграрному секторі економіки, у відродженні села;
7. **наявність розвинутого і значного за обсягом аграрного законодавства** (факт виділення комплексної сфери законодавства означає початок формування галузі права);
8. **значні досягнення в науці аграрного права**, формування наукових шкіл.

Розвиток аграрного права нерозривно пов'язаний з **аграрною політикою** держави.

Аграрна політика України – це сукупність науково обґрунтованих ідей та концепцій щодо розробки й практичного здійснення **системи правових, організаційних, економічних, соціальних, наукових, кадрових, екологічних та інших заходів**, спрямованих на забезпечення оптимального розвитку сільського господарства з метою задоволення продовольчих, сировинних і енергетичних потреб Української держави та сталого розвитку села.

Однією з найбільш перспективних альтернатив одержання енергії в Україні є **енергія біомаси**. Біомаса дозволяє отримати відновлювальну форму енергії завдяки спалюванню органічних матеріалів (рослин), які можна ефективно використовувати в якості альтернативного джерела опалення.

Частка біомаси в загальному постачанні первинної енергії в Україні становить лише 1,6 %, тоді як має потенціал до забезпечення близько 7-9% енергетичних потреб країни.

ЗАКОН УКРАЇНИ

«Про альтернативні джерела енергії»

від 20 лютого 2003 р.

ЗАКОН УКРАЇНИ

«Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії»

від 21 липня 2020 р.

Завдання аграрного права на сучасному етапі аграрної реформи

1. правове забезпечення реалізації аграрної політики держави;
2. комплексне правове регулювання аграрних відносин;
3. закріплення оптимального правового стану всіх суб'єктів аграрного підприємництва, забезпечення їх фактичної рівноправності незалежно від форм власності та організаційно-правових форм;
4. забезпечення втілення принципів вільного підприємництва в аграрному секторі;
5. забезпечення формування ринкових відносин в АПК (становлення та розвиток ринку землі, праці, капіталів, продовольства та сировини, засобів сільськогосподарського виробництва тощо);
6. забезпечення раціонального використання, відтворення та охорони землі та інших природних ресурсів;
7. забезпечення правового та соціального захисту осіб, зайнятих в сільському, рибному та лісовому господарстві;
8. забезпечення сталого розвитку сільських територій.

Аграрне право України становить систему, що може розглядатись у **чотирьох** аспектах:

1. як **галузь законодавства**, тобто систему нормативно-правових актів, що містять норми, які регулюють аграрні відносини;
2. як **галузь права**, тобто систему норм права, що регулюють аграрні відносини;
3. як **галузь правової науки**, тобто систему концепцій, теорій та інших наукових знань про аграрне право як галузь права, про аграрне законодавство, про аграрно-правові норми, аграрні правовідносини та ін.;
4. як **навчальну дисципліну**, тобто сукупність тем, що пропонуються для вивчення у ЗВО.

Поняття аграрного права як галузі права

Аграрне право – це самостійна галузь права, що є системою правових норм, які регулюють аграрні відносини, що складаються в процесі діяльності суб'єктів аграрного підприємництва, заснованих на різних формах власності та господарювання, й спрямовані на виробництво, переробку, зберігання, транспортування та реалізацію продовольства й сировини рослинного і тваринного походження, а також відносини у галузі державного регулювання та публічного управління сільським господарством та забезпечення сталого розвитку сільських територій.

Підходи до розуміння сутності аграрного права у вітчизняній правовій науці

- 1. Аграрне право – це лише галузь законодавства, але як галузь права не існує.**
- 2. Аграрне право – це підгалузь агропромислового права.**
- 3. Аграрне право – це підгалузь господарського права.**
- 4. Аграрне право – це комплексна галузь права.**
- 5. Аграрне право – це самостійна галузь права.**

Аграрно-правова наука розглядає можливість існування аграрного права в ранзі комплексної, самостійної та основної галузі.

Кожний наведений підхід оперує достатньо переконливою доказовою базою, розгалуженим методологічним інструментарієм, а тому має право на існування. Однак така розгалуженість жодним чином не служить усталеності аграрно-правової доктрини, що особливо рельєфно проявляється у фундаментальних наукових дослідженнях. Проте й прикладні наукові розвідки не виграють від такої розбіжності у визначенні засадничих основ, де особливо потребується монолітна єдність теоретичних поглядів, які поступово набувають ознак доктрини.

Предмет правового регулювання аграрного права

комплекс суспільних аграрних відносин
(земельних, майнових, трудових,
організаційно-управлінських та інших),
що складаються в процесі
виробництва сільськогосподарської
продукції, її переробки, зберігання та
реалізації.

Предмет правового регулювання аграрного права

Предмет правового регулювання аграрного права - **аграрні правовідносини**, що є системою взаємопов'язаних інтегрованих правовідносин майнового (цивільно-правового), управлінського (адміністративно-правового), земельного, екологічного, членського, засновницького, фінансового, трудового характеру та виникають в сфері виробництва, переробки, зберігання та реалізації продовольства й сировини рослинного і тваринного походження суб'єктами аграрної підприємницької діяльності, а також у сфері державного регулювання та публічного управління сільським господарством.

Предмет аграрного права становлять відносини внутрішні (внутрішньогосподарські) та зовнішні (зовнішньогосподарські).

- **Внутрішні** – відносини, що виникають в результаті організації виробництва усередині підприємства і відносини між сільськогосподарським підприємством та його працівниками, між структурними підрозділами підприємства.
- **Зовнішні** – відносини з приводу матеріально-технічного забезпечення, виробничо-технічного обслуговування сільськогосподарських товаровиробників, реалізації продукції, відносини з державою та іншими суб'єктами господарювання.

Ще одним фактором, який спричинює постійні зміни в аграрно-правовій доктрині, є органічність і динамічність аграрних відносин. Зміна і припинення існуючих та особливо виникнення нових видів аграрних відносин викликають пертурбації внутрішньої структури аграрного права, особливо на інституційному рівні. Зовні це проявляється у перманентному виникненні нових правових інститутів, вмотивування доцільності та ефективності яких є одним із завдань аграрно-правової доктрини.